

20 NISAN 1999 SALI

YAZI ODASI

SELİM İLERİ

'Sinekli Bakkal'

Sinekli Bakkal yeniden yayımlanıyor (Özgür Yayınları).

1936'dan 1999'a kimbilir kaçınıcı basım.

İlk okuyuşumda, *Sinekli Bakkal*'ı bir masal-roman gibi okumuş olmalıyım. Öylesi coşkunun tatları anımsıyorum.

Halide Edib Adıvar'a romancı olarak büyük ün katmış olan bu eser, dahası, Halide Edib'in *Kalb Ağrısı*, *Sonsuz Panayır*, *Döner Ayna* gibi, -sırasıyla- aşk, toplumbilimsel, kentleşememe izlekli kimi değerli, düşündürücü romanlarını handiyse gölgelemiştir.

Hemen bütün romanseverlerimiz *Sinekli Bakkal*'ı okumuşlardır da; örneğe, bir *Kalb Ağrısı*'nın inceliklerini belki tadamamışlardır.

Sinekli Bakkal'a gelince, doğrusu, ününe yaraşır bir romandır.

Doğu-Batı sorunu, Halide Edib'in yazarlık yaşamını baştan sona '*işgal*' etmiştir. Bir yazarlık yaşamı boyunca bu sorunla uğraşan, didişen, boğuşan yazar, belki bir tek *Sinekli Bakkal*'da '*sentez*'i okuruna iletir.

Fonda, II. **Abdülhamid** dönemi ve imparatorluk başkenti İstanbul. Bir İstanbul sokağı ki, bugün yerinde yeller esiyor. Ama Halide Edib Adıvar'ın klasikleşmiş denebilecek tasviriyle o sokağı gözümüzün önünde yine görebiliyoruz, gönlümüzde hissedebiliyoruz.

Ahşap, iki katlı evler. Birbirlerine uzanan saçaklar. Serin ve loş sokakta ışık oyunları. Kırmızı toprak saksılar pencere önlerinde; bu saksılardan, sardunyalar, küpeçiçekleri, karanfiller taşmıştır. Öbek öbek fesleğenler açar. Elbette mor salkım çardağı, çeşme, "*beyaz, uzun, ince minare*"...

Bir genç kız: Rabia. Bir müzisyen: Peregrini. Bir mevlevî dedesi: Vehbi Dede. Alaturka ve alafanga musiki... Bunlar hepsi el ele verince, '*istibdat*'a bile karşı çıkış yolu bulunamaz mı?

Sinekli Bakkal, iddiasını bugün de bütün inceliğiyle koruyan romandır.

Kuşaklardan kuşaklara ulaşabilmiş bu eser, II. **Abdülhamid** dönemini geçmiş zaman dekoru önünde yansıtarak, eskiden yeniye devralınması gereken kültür, sanat ve töre değerleri üzerinde durur. Yazar ve eseri, bir anlamda '*tarihî süreklilik*' arayışı içersindedirler.

Yazar ve eseri, bir yandan da çoktan yer edinmiş görünen Batılılaşmanın ortalık yerinde, Doğu'nun payını araştırırlar ve ulusal kimlikli bileşimi gereksinirler.

Mimarî, müzik, mevlevilik değerleri üzerine ilginç görüşler ileri sürmüş *Sinekli Bakkal*'ın, kendi kapsamında '*öncü*' bir roman olduğu söylenebilir.

Burada Doğu ve Batı kültürleri birbirini bütünler. İkisinden birinin yadsınışı ya da eksikliği, *Sinekli Bakkal*'ı sarıp sarmalayan masal mutluluğunu adeta hemen sona erdirecektir.

İstanbul sokağı tasviri ortasındaki Rabia, muhafazakâr yaşamıyla barışıktır, bununla birlikte Peregrini'yi sevmekten kendini alamaz. Gerçi Peregrini, Osman olup çıkmıştır, ama kendi yetiştirdiği ortamın müziğinden büsbütün vazgeçmemiştir. Bu müzik, Rabia'yı da büyülememiş midir?

Müzik birleştiricidir. Sanat birleştiricidir.

Doğu ve Batı çatışması, *Sinekli Bakkal*'da, sanat ve kültür aracılığıyla yatışır, dinginliğe kavuşur. Yaşamın ütopyasında olduğunca...

Sinekli Bakkal'ın bu yeni basımını Dr. **Mehmet Kalpaklı** ve S. **Yeşim Kalpaklı** yayına hazırladılar.

Özgür Yayınevi'nin Halide Edib Adıvar dizisinde, **Gülbün Türkgeldi**'nin de büyük emeği söz konusuydum. Gülbün Türkgeldi'yi aylar önce yitirdik. Bende derin izi kalacak bir İstanbul insanıydı, inanılmaz bir kitap kurduydum. Kütüphaneciliğimize yıllar boyu hizmet vermişti. Aziz dostumu burada anmak isterim.

Takvimde iz bırakan:

"Sizinle hayatı neredede olsa isterim. Fakat bu belki tahammül edemeyeceğim bir azap olur."

Halide Edib Adıvar, *Kalb Ağrısı*, 1924.

